ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (prvá komora)
z 15. júla 2004*

Vo veci C-345/02,

ktorej predmetom je návrh Hoge Raad der Nederlanden (Holandsko) predložený Súdnemu dvoru v súlade s článkom 234 ES, ktorým navrhuje vo vzťahu ku konaniu začatému pred vnútroštátnym súdom medzi

Pearle BV,

Hans Prijs Optiek Franchise BV,

Rinck Opticiëns BV

a

Hoofdbedrijfschap Ambachten,

* Jazyk konania: holandčina.

aby Súdny dvor rozhodol o výklade článku 92 ods. 1 Zmluvy ES (po zmene článok 87 ods. 1 ES) a článku 93 ods. 3 Zmluvy ES (po zmene článok 88 ods. 3 ES),

SÚDNY DVOR (prvá komora),

v zložení: predseda prvej komory P. Jann, sudcovia A. Rosas, S. von Bahr, R. Silva de Lapuerta a K. Lenaerts (spravodajca),

generálny advokát: D. Ruiz-Jarabo Colomer,
tajomník: R. Grass,

so zreteľom na písomné pripomienky, ktoré predložili:

— Pearle BV, Hans Prijs Optiek Franchise BV a Rinck Opticiëns BV, v zastúpení: P. E. Mazel, advocaat,

— Hoofdbedrijfschap Ambachten, v zastúpení: R. A. A. Duk, advocaat,

— holandská vláda, v zastúpení: S. Terstal, splnomocnená zástupkyňa,

— Komisia Európskych spoločenstiev, v zastúpení: J. Flett a H. van Vliet, splnomocnení zástupcovia,

so zreteľom na správu pre pojednávanie,

po vypočutí ústnych pripomienok holandskej vlády, v zastúpení: H. G. Sevenster, splnomocnená zástupkyňa, a Komisie, v zastúpení: H van Vliet, na pojednávaní z 29. januára 2004,

po vypočutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní 11. marca 2004,

vyhlásil tento

Rozsudok

1 Rozsudkom z 27. septembra 2002 doručeným Súdnemu dvoru 30. septembra 2002 *Hoge Raad der Nederlanden* v súlade s článkom 234 ES položil nasledujúce prejudiciálne otázky, ktoré sa týkajú výkladu článku 92 ods. 1 Zmluvy ES (po zmene článok 87 ods. 1 ES) a článku 93 ods. 3 Zmluvy ES (po zmene článok 88 ods. 3 ES).

2 Prejudiciálne otázky vyplynuli zo sporu, ktorého predmetom je zákonnosť poplatkov na účely financovania kolektívnej reklamnej kampane v prospech podnikov v odvetví optiky, ktoré Hoofdbedrijfschap Ambachten (ďalej len „HBA") uložil svojim členom, týmito členmi sú aj žalobcovia v konaní pred vnútroštátnym súdom.

Právny rámec

Právo Spoločenstva

3 Článok 92 ods. 1 Zmluvy uvádza:

„Ak nie je touto zmluvou ustanovené inak, pomoc poskytovaná členským štátom alebo akoukoľvek formou zo štátnych prostriedkov, ktorá narúša hospodársku súťaž alebo hrozí narušením hospodárskej súťaže tým, že zvýhodňuje určitých podnikateľov alebo výrobu určitých druhov tovarov, je nezlučiteľná so spoločným trhom, pokiaľ ovplyvňuje obchod medzi členskými štátmi."

4 Článok 93 Zmluvy uvádza:

„1. Komisia v spolupráci s členskými štátmi priebežne skúma systémy pomoci poskytovanej v týchto štátoch. Navrhuje im príslušné opatrenia, ktoré si vyžaduje postupný rozvoj alebo fungovanie spoločného trhu.

2. Ak Komisia po výzve, aby príslušné strany predložili pripomienky, zistí, že pomoc poskytnutá štátom alebo zo štátnych zdrojov je nezlučiteľná so spoločným trhom podľa článku 92, alebo ak zistí, že táto podpora sa zneužíva, rozhodne o tom, že príslušný štát túto pomoc v lehote stanovenej Komisiou zruší alebo upraví.

[...]

3. Komisia musí byť v dostatočnom čase upovedomená o zámeroch v súvislosti s poskytnutím alebo upravením pomoci, aby mohla podať svoje pripomienky. Ak usúdi, že takýto zámer je nezlučiteľný so spoločným trhom podľa článku 92, začne konanie podľa odseku 2. Členský štát nemôže vykonať navrhované opatrenia, pokiaľ sa vo veci nerozhodlo s konečnou platnosťou."

5 V prvom odseku oznámenia Komisie zo 6. marca 1996 o pomoci *„de minimis"* (Ú. v. ES C 68, s. 9, ďalej len „oznámenie") sa uvádza: „napriek tomu, že štátom financované zásahy akéhokoľvek druhu v prospech podniku viac alebo menej narúšajú alebo hrozia narušením hospodárskej súťaže medzi týmto podnikom a jeho konkurenciou, ktorá takúto pomoc nezískala, nemá ešte každá forma štátnej pomoci citeľný dosah na obchod a hospodársku súťaž medzi členskými štátmi. To platí predovšetkým o štátnej pomoci, ktorej rozsah je nepatrný".

6 Z druhého odseku oznámenia možno vyvodiť, že článok 92 ods. 1 ES sa nevzťahuje na štátnu pomoc až do výšky 100 000 ECU (teraz 100 000 eur), ktorá bola poskytnutá počas troch rokov odo dňa prvého poskytnutia pomoci *de minimis*. Táto suma sa vzťahuje na všetky kategórie štátnej pomoci bez ohľadu na formu a sledovaný cieľ, s výnimkou štátnej pomoci pre vývoz, pre ktorú toto opatrenie neplatí.

Vnútroštátne právo

Holandský zákon o obchodnej organizácii

7 Wet op de bedrijfsorganisatie (zákon o obchodnej organizácii, ďalej len „WBO") z 27. januára 1950 v novelizovanom znení, účinnom v čase skutkových okolností veci, upravuje úlohy, štruktúru, pracovné metódy, finančné aspekty a dohľad nad profesijnými organizáciami, ktoré samostatne zodpovedajú za usporiadanie a rozvoj oblasti svojej činnosti. Podľa článku 71 WBO musia profesijné organizácie prihliadať na záujmy podnikov daného odvetvia a ich zamestnancov, ako aj na verejné záujmy.

8 Podľa článku 73 WBO sa riadiace orgány profesijných organizácii obsadzujú pomerne zástupcami zamestnávateľských a zamestnaneckých organizácii.

9 Holandský zákonodarca priznal týmto organizáciám oprávnenia, ktoré sú na splnenie ich poslania nevyhnutné. Článok 93 WBO okrem iného uvádza, že ich riadiace orgány — až na pár výnimiek — môžu vydať predpisy, ktoré považujú za nevyhnutné z hľadiska realizácie cieľov podľa článku 71 WBO, a to tak v záujme podnikov daného hospodárskeho odvetvia, ako aj v záujme pracovných podmienok ich zamestnancov. Tieto predpisy musia byť schválené Sociaal-Economische Raad (Hospodárskou a sociálnou radou) a podľa článku 93 ods. 5 WBO nesmú narúšať hospodársku súťaž.

10 Podľa článku 126 WBO môžu profesijné organizácie na účel úhrady svojich výdavkov vydávať predpisy, na základe ktorých sú podniky daného odvetvia povinné platiť poplatky. Všeobecné poplatky smerujú na prevádzku profesijnej organizácie ako takej. „Povinné účelové poplatky" plnia osobitný účel.

Holandský zákon o správnom súdnictve týkajúci sa obchodnej organizácie

11 Wet houdende administratieve rechtspraak bedrijfsorganisatie (holandský zákon o správnom súdnictve týkajúci sa obchodnej organizácie) zo 16. septembra 1954 v novelizovanom znení, účinný v čase skutkových okolností veci, upravuje jednotlivé aspekty správneho súdnictva pre oblasť obchodnej organizácie.

12 Podľa článkov 4 a 5 tohto zákona môžu fyzické a právnické osoby, ktorých záujmy boli rozhodnutím profesijnej organizácie bezprostredne dotknuté, podať žalobu na College van Beroep voor het bedrijfsleven (holandský hospodársky a administratívny súd), ak sú toho názoru, že toto rozhodnutie je v rozpore so všeobecne záväzným právnym predpisom. Podľa článku 33 ods. 1 tohto zákona musí byť žaloba podaná do 30 dní odo dňa oznámenia alebo doručenia rozhodnutia alebo uskutočnenia rokovania.

13 Podľa pravidla holandskej judikatúry o formálnej účinnosti, musí sudca v občianskom súdnom konaní pri rozhodovaní o žalobe o vydanie bezdôvodného obohatenia vychádzať zo zásady, že rozhodnutie, na základe ktorého sa platba uskutočnila, je čo do svojho vzniku, ako aj obsahu v súlade so zákonom, ak dotknutý subjekt nevyužil svoje právo podať administratívnu žalobu, ktorá mu bola k dispozícii.

Konanie pred vnútroštátnym súdom a prejudiciálne otázky

14 Pearle BV, Hans Prijs Optiek Franchise BV a Rinck Opticiëns BV (ďalej len „žalobcovia vo vnútroštátnom konaní") sú podniky so sídlom v Holandsku, pôsobiace v odvetví optiky. Ako také sú podľa WBO Hoofdbedrijfschap Ambachten združené vo verejnoprávnej profesijnej organizácii.

15 Na návrh Nederlandse Unie van Opticiëns (ďalej len „NUVO"), súkromného združenia optík, ktorého žalobcovia boli v tom čase členmi, uložila HBA na základe stanov opierajúcich sa o článok 126 WBO svojim členom „účelové povinné poplatky" na účel financovania kolektívnej reklamnej kampane v prospech podnikov v odvetví optiky prvý raz v roku 1988. Potom sa stanovoval podobný poplatok každý rok až do roku 1993.

16 Poplatok uložený žalobcom predstavoval 850 NLG na podnik. Žalobcovia nenapadli rozhodnutie o uložení poplatkov, ktoré im HBA adresovala, administratívnou žalobu.

17 Dňa 29. marca 1995 podali žalobcovia proti HBA žalobu na Rechtbank de 's-Gravenhage a navrhovali vyhlásiť za neplatné stanovy, ktoré zaviedli spomenuté povinné účelové poplatky, a zaviazať HBA na vrátenie čiastok vyplatených na základe týchto stanov v rozpore s právom.

18 Žalobcovia uviedli, že služby spojené s reklamnou kampaňou predstavujú štátnu pomoc podľa článku 92 ods. 1 ES a že stanovy HBA, ktorými boli zavedené poplatky na financovanie tejto pomoci, sú v rozpore so zákonom, pretože neboli Komisii v súlade s článkom 93 ods. 3 ES oznámené.

19 Súd prvého stupňa medzitímnym rozsudkom čiastočne dal za pravdu tvrdeniam žalobcov vo veci samej. Tento rozsudok bol v odvolacom konaní zrušený, voči tomuto rozhodnutiu podali žalobcovia kasačnú sťažnosť na Hoge Raad der Nederlanden.

20 Der Hoge Raad der Nederlanden konanie prerušil a položil Súdnemu dvoru nasledujúce prejudiciálne otázky:

„1. Treba považovať sporný systém, na základe ktorého sa ukladajú poplatky na účel financovania kolektívnej reklamnej kampani, za štátnu pomoc (jej časť) podľa článku 92 ods. 1 (Zmluvy) a musí byť o zámere jeho uplatnenia upovedomená Komisia podľa článku 93 ods. 3 (Zmluvy)? Týka sa to iba zvýhodňovania vo forme organizovania a ponuky kolektívnych reklamných kampaní alebo tiež spôsobov ich financovania, ktoré predpokladajú stanovy ukladajúce poplatky a/alebo na ich základe vydané rozhodnutie o poplatkoch. Je rozdiel, ak kolektívne reklamné kampane sú ponúkané v tom istom odvetví, ako je odvetvie, v ktorom boli predmetné poplatky uložené? Ak áno, aký je tento rozdiel? Je pritom dôležité určiť, či náklady, ktoré vzniknú verejnoprávnej inštitúcii, sa plne hradia prostredníctvom povinných účelových poplatkov uložených podnikom, ktoré majú z tejto služby prospech, a to tak, že tento prospech nakoniec nepredstavuje pre štát žiadne výdavky? Je dôležité vedieť to, či prospech z kolektívnych reklamných kampaní sa rozloží viac alebo menej rovnomerne v rámci daného odvetvia a že sa predpokladá, že jednotlivé podniky získali z tejto kampane viac-menej rovnaký prospech alebo zisk?

2. Vzťahuje sa oznamovacia povinnosť podľa článku 93 ods. 3 (Zmluvy) na každú štátnu pomoc alebo iba na štátnu pomoc, ktorá zodpovedá opisu uvedenému v článku 92 ods. 1 (Zmluvy)? Má členský štát voľnú úvahu pri hodnotení toho, či štátna pomoc napĺňa podmienky článku 92 ods. 1 (Zmluvy) na to, aby sa členský štát vyhol oznamovacej povinnosti? Ak áno, v akom rozsahu? Do akej miery

voľná úvaha pri tomto hodnotení mení oznamovaciu povinnosť uvedenú v článku 93 ods. 3 (Zmluvy)? Alebo treba vyvodiť záver, že oznamovacia povinnosť sa neuplatňuje, len ak sa možno rozumne domnievať, že opatrenie nie je štátnou pomocou?

3. Ak sudca členského štátu dospeje k záveru, že ide o štátnu pomoc podľa článku 92 ods. 1 (Zmluvy), musí zohľadniť pravidlo *de minimis*, ako ho vyjadrila Komisia v oznámení o *de minimis*, pri hodnotení skutočnosti, či opatrenie treba považovať za štátnu pomoc, ktorá mala byť Komisii podľa článku 93 ods. 3 (zmluvy) oznámená? Ak áno, treba potom pravidlo *de minimis* aplikovať spätne na štátnu pomoc, ktorá bola poskytnutá pred vyhlásením tohto pravidla, a akým spôsobom treba aplikovať pravidlo *de minimis* na štátnu pomoc, akou sú každoročné kolektívne reklamné kampane, ktoré slúžia na prospech celému odvetviu?

4. Vyplýva z rozhodnutia vo veci C-39/94 (rozsudok z 11. júla 1996, SFEI a i., Zb. s. I-3547) týkajúceho sa užitočného účinku článku 93 ods. 3 (Zmluvy), že sudca členského štátu musí stanovy, ako aj na ich základe vydané rozhodnutia o uložení poplatkov vyhlásiť za neplatné a úrady zaviazať k vráteniu poplatkov, napriek tomu, že je to v rozpore s pravidlom formálnej právnej sily vytvoreným holandskou judikatúrou? Je pri tom dôležité, že vrátenie poplatkov v skutočnosti neodstraňuje prospech, ktorý odvetvie a jednotlivé podniky v odvetví prostredníctvom kolektívnych reklamných kampaní získali? Dovoľuje právo Spoločenstva, aby sa povinné účelové poplatky celé alebo z časti nevracali, ak sa vnútroštátny sudca domnieva, že hospodárske odvetvie alebo jednotlivé podniky získali vrátením poplatkov neprimeranú výhodu berúc do úvahy tú skutočnosť, že získaná výhoda nemôže byť *in natura* spätne vrátená?

5. Ak štátna pomoc nebola v súlade s článkom 93 ods. 3 (Zmluvy) oznámená, môže sa verejnoprávna inštitúcia, aby sa vyhla povinnosti vrátenia, odvolávať na

vyššie uvedené pravidlo formálnej právnej sily rozhodnutia o uložení poplatkov, ak adresát tohto rozhodnutia v čase jeho vydania a počas lehoty, v ktorej toto rozhodnutie mohlo byť v rámci správneho konania napadnuté žalobou, nebol informovaný o tom, že štátna pomoc, ktorej súčasťou je rozhodnutie o uložení poplatku, nebola oznámená? Môže subjekt práva predpokladať, že štát si splnil svoju oznamovaciu povinnosť podľa článku 93 ods. 3 (Zmluvy)?"

Prejudiciálne otázky

Úvodné poznámky

21 Prostredníctvom prvých troch otázok, ktoré treba skúmať vo vzájomnej súvislosti, sa snaží vnútroštátny súd zistiť, či financovanie reklamných kampaní prostredníctvom HBA v prospech podnikov v odvetví optiky možno považovať za štátnu pomoc podľa článku 92 ods. 1 Zmluvy a či prípadne stanovy HBA, na základe ktorých boli jej členom uložené poplatky na účely financovania týchto kampaní, prípadne pri zohľadnení pravidla *de minimis*, treba považovať za súčasť štátnej pomoci, ktorá mala byť Komisii podľa článku 93 ods. 3 Zmluvy oznámená. Táto otázka smeruje k tomu, či povinné účelové poplatky uložené žalobcom vo vnútroštátnom konaní z dôvodu ich bezprostredného vzťahu k neoznámenej štátnej pomoci sú taktiež nezákonné, v dôsledku čoho musia byť v zásade vrátené.

22 Štvrtá a piata otázka smerujú k tomu, či praktický účinok článku 93 ods. 3 Zmluvy v danom prípade je v rozpore s použitím pravidla formálnej právnej sily vytvoreného holandskou judikatúrou.

Prvá, druhá a tretia otázka

Vyjadrenia predložené Súdnemu dvoru

23 Žalobcovia a Komisia uvádzajú, že financovanie reklamnej kampane prostredníctvom HBA v prospech podnikov v odvetví optiky predstavuje v zmysle článku 92 ods. 1 Zmluvy štátnu pomoc, o ktorej mala byť podľa článku 93 ods. 3 ES Komisia upovedomená. Pojem štátna pomoc podľa článku 92 ods. 1 ES zahŕňa každú pomoc, ktorú štát bezprostredne poskytol, ako aj pomoc, ktorá bola poskytnutá štátom poverenou alebo zriadenou verejnou alebo súkromnou inštitúciou, ako je tomu aj v prípade HBA (rozsudok z 13. marca 2001, PreussenElektra, C-379/98, Zb. s. I-2099).

24 Opatrenie štátneho orgánu, ktoré zvýhodňuje určité podniky alebo výrobky, nestráca povahu štátnej pomoci tým, že je úplne alebo čiastočne financované za pomoci poplatkov uložených dotknutým podnikom prostredníctvom štátnych inštitúcií (rozsudky z 22. marca 1977, Steinicke & Weinlig, 78/76, Zb. s. 595 a z 11. novembra 1987, Francúzsko/Komisia, 259/85, Zb. s. 4393, bod 23). Opatrenie teda môže spadať do pôsobnosti článku 92 ods. 1 ES, aj vtedy, ak by bolo úplne financované prostredníctvom poplatkov tohto druhu.

25 Holandská vláda mala povinnosť oznámiť Komisii všetky potrebné informácie o prijatej úprave. Tieto informácie sa mali týkať tak organizácie reklamnej kampane, ako aj spôsobov jej financovania (rozsudok z 25. júna 1970, Francúzsko/Komisia, 47/69, Zb. s. 487).

26 HBA uvádza, že kolektívna reklamná kampaň, ktorú podporovala, nie je štátnou pomocou v zmysle zmluvy. Pretože túto kampaň realizovali štátne subjekty v prospech vymedzeného odvetvia obchodu, remesla alebo priemyslu, a keďže túto akciu financovali prostredníctvom povinných účelových poplatkov vyberaných od dotyčných podnikov podľa výšky prospechu, ktorý im z toho plynul, chýba tu materiálny aspekt financovania zo štátnych prostriedkov.

27 Podľa názoru holandskej vlády nepredstavujú stanovy vydané verejnoprávnou inštitúciou, ktorými boli na návrh súkromného združenia zavedené poplatky určené k financovaniu reklamnej kampane, štátnu pomoc podľa článku 92 ods. 1 ES. Podľa judikatúry Súdneho dvora (rozsudky zo 16. mája 2000, Francúzsko/Ladbroke Racing a Komisia, C-83/98 P, Zb. s. I-3271, a Preussen/Elektra, už citovaný) je možné za štátnu pomoc podľa tohto ustanovenia považovať iba štátnu pomoc priamo alebo nepriamo poskytnutú zo štátnych prostriedkov. Holandská vláda zdôrazňuje, že v danom prípade síce HBA bola vďaka svojim zákonným kompetenciám nástrojom na vyberanie a prerozdeľovanie prostriedkov zadovážených v prospech vopred stanoveného cieľa členmi odvetvia, HBA však nemohla s týmito prostriedkami voľne disponovať.

Odpoveď Súdneho dvora

28 Z článku 93 ods. 3 ES vyplýva, že Komisia musí byť upovedomená o zámeroch v súvislosti s poskytnutím alebo upravením štátnej pomoci. Ak usúdi, že takýto zámer je nezlučiteľný so spoločným trhom, začne bez meškania konanie podľa článku 93 ods. 2 ES, dotknutý členský štát nesmie uskutočniť zamýšľané opatrenie skôr, ako Komisia vydá záverečné rozhodnutie.

29 V zmysle judikatúry Súdneho dvora musí Komisia pri posudzovaní štátnej pomoci ako zamýšľaného opatrenia zohľadňovať tiež spôsob financovania štátnej pomoci, ak tento je, predovšetkým v podobe povinných poplatkov, súčasťou zamýšľaného opatrenia (rozsudky z 21. októbra 2003, Van Calster a i., C-261/01 a C-262/01, Zb. s. I-12249, bod 49, a z 27. novembra 2003, Enirisorse, C-34/01 až C-38/01, Zb. s. I-14243, bod 44).

30 V takomto prípade sa musí oznámenie štátnej pomoci podľa článku 93 ods. 3 ES týkať aj spôsobu financovania štátnej pomoci, aby Komisia mohla uskutočniť previerku na základe dostatočného množstva informácií. V opačnom prípade by sa nedalo vylúčiť, že Komisia označí štátnu pomoc za zlučiteľnú so spoločným trhom, ktorú by inak označila za nezlučiteľnú, ak by mala vedomosť o spôsobe jej financovania (už citovaný rozsudok Van Calster a i., bod 50).

31 Vnútroštátnemu súdu prislúcha povinnosť chrániť práva jednotlivcov tak, aby vnútroštátne orgány plnili svoje záväzky, ktoré členským štátom vyplývajú z článku 93 ods. 3 ES (porovnaj v tejto súvislosti rozsudky z 21. novembra 1991, Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires a Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon, C-354/90, Zb. s. I-5505, bod 12, a zo 16. decembra 1992, Lornoy a i., C-17/91, Zb. s. I-6523, bod 30). Na účel zistenia, či štátne opatrenie bolo prijaté v rozpore s týmto ustanovením, je pre vnútroštátny súd nevyhnutné uskutočniť výklad pojmu štátna pomoc podľa článku 92 ods. 1 ES (rozsudky Steinike & Weinlig, už citovaný, bod 14; z 30. novembra 1993, Kirsammer-Hack, C-189/91, Zb. s. I-6185, bod 14, a SFEI a i., už citovaný, bod 49). Oznamovacia povinnosť zakotvená v článku 93 ods. 3 ES a tam zakotvený zákaz realizácie zamýšľaného opatrenia sa vzťahujú totiž na zámer v súvislosti s poskytnutím alebo upravením štátnej pomoci podľa článku 92 ods. 1 ES.

32 Okrem toho vyžaduje definícia pojmu štátnej pomoci v zmysle ustálenej judikatúry splnenie všetkých požiadaviek uvedených v článku 92 ods. 1 ES (pozri rozsudky z 21. marca 1990, Belgicko/Komisia, „Tubemeuse", C-142/87, Zb. s. I-959, bod 25; zo 14. septembra 1994, Španielsko/Komisia, C-278/92 až C-280/92, Zb. s. I-4103, bod 20; zo 16. mája 2002, Francúzsko/Komisia, C-482/99, Zb. s. I-4397, bod 68, a z 24. júla 2003, Altmark Trans und Regierungspräsidium Magdeburg, C-280/00, Zb. s. I-7747, bod 74).

33 V článku 92 ods. 1 ES sú uvedené štyri požiadavky. Po prvé musí ísť o štátne opatrenie alebo o opatrenie využívajúce štátne prostriedky. Po druhé opatrenie musí byť spôsobilé ovplyvniť obchod medzi členskými štátmi. Po tretie zvýhodnený subjekt musí týmto opatrením získať prospech. Po štvrté toto opatrenie musí narušiť hospodársku súťaž alebo hroziť narušením hospodárskej súťaže (už citovaný rozsudok Altmark Trans und Regierungspräsidium Magdeburg, bod 75).

34 Pokiaľ ide o prvú požiadavku, nemožno v zmysle ustálenej judikatúry rozlišovať, či štátna pomoc je poskytnutá priamo štátom alebo verejnou alebo súkromnou inštitúciou, ktorú na tento účel štát zriadil alebo poveril (rozsudky zo 7. júna 1988, Grécko/Komisia, 57/86, Zb. s. 2855, bod 12; PreussenElektra, už citovaný, bod 58, a z 20. novembra 2003, GEMO, C-126/01, Zb. s. I-13769, bod 23).

35 Zvýhodnenie sa však môže považovať za štátnu pomoc podľa článku 92 ods. 1 ES iba vtedy, ak bolo jednak poskytnuté priamo alebo nepriamo zo štátnych prostriedkov a jednak sa realizovalo na ťarchu štátu (rozsudok z 21. marca 1991, Taliansko/Komisia, C-303/88, Zb. s. I-1433, bod 11, a už citované rozsudky zo 16. mája 2002, Francúzsko/Komisia, bod 24, a GEMO, bod 24).

36 Napriek tomu, že HBA je verejnou inštitúciou, v danom prípade zjavne nič nenasvedčuje tomu, že reklamná kampaň bola financovaná z prostriedkov, ktoré by zaťažovali účet štátnych orgánov. Z rozhodnutia o predložení otázok skôr vyplýva, že prostriedky, ktoré HBA na účely financovania reklamnej kampane použila, boli zadovážené jej členmi, ktorí z kampane mali prospech, a síce prostredníctvom poplatkov, ktoré boli pre organizáciu tejto kampane účelovo vyčlenené. Náklady verejnoprávnej inštitúcie boli plne hradené prostredníctvom poplatkov uložených podnikom, ktoré z nich mali prospech, HBA svojou činnosťou teda nesledovala zvýhodnenie, ktoré by predstavovalo dodatočné zaťaženie pre štát alebo pre túto inštitúciu (pozri v tejto súvislosti rozsudok zo 17. marca 1993, Sloman Neptun, C-72/91 a C-73/91, Zb. s. I-887, bod 21).

37 Okrem toho zo spisu vyplýva, že iniciatíva organizovať a usporiadať predmetnú kampaň pochádza od NUVO, súkromného združenia optikov, a nie teda od HBA. Ako zdôraznil generálny advokát v bode 76 svojho návrhu, HBA slúžila iba ako nástroj na uloženie a použitie vyzbieraných poplatkov v prospech obchodného cieľa, ktorý vopred stanovili členovia príslušného profesijného odvetvia, ktorý v žiadnom prípade nebol súčasťou politiky definovanej holandskými úradmi.

38 Predmetný spor sa teda líši od sporu Steinike & Weinling. Po prvé boli fondy, o ktoré išlo v predmetnom spore, financované tak prostredníctvom priamych subvencií štátu, ako aj z príspevkov združených podnikov, ktorých sadzba a základ pre uloženie poplatku stanovoval zákon o zriadení fondov. Po druhé predmetné fondy slúžili ako nástroj na realizáciu štátom stanovenej politiky, a síce na podporu poľnohospodárstva, lesného hospodárstva a potravinárstva. Takisto vo veci Francúzsko/Komisia, v ktorej bol vydaný už citovaný rozsudok z 11. novembra 1987, výbor DEFI, ktorému bol prevedený výťažok z poplatkov vyberaných na základe dekrétu francúzskej vlády o dodávkach textilných výrobkov do Francúzska,

vykonával činnosť určenú touto vládou na podporu odvetvia textilu a odevníctva vo Francúzsku.

39 Z toho vyplýva, že prvá požiadavka článku 92 ods. 1 ES na kvalifikáciu opatrenia ako štátnu pomoc za daných okolností vyplývajúcich z konania pred vnútroštátnym súdom nie je splnená.

40 Keďže teda spôsob financovania reklamnej kampane nebol súčasťou štátnej pomoci podľa článku 92 ods. 1 ES, nebolo potrebné túto reklamnú kampaň v súlade s požiadavkami stanovenými článkom 93 ods. 3 ES oznámiť Komisii. Za týchto okolností nie je možné odpovedať na otázku Hoge Raad der Nederlanden týkajúcu sa dôsledku oznámenia *de minimis* pre posúdenie, či bola oznamovacia povinnosť splnená.

41 Vzhľadom na predošlé úvahy možno na prvé tri otázky odpovedať tak, že články 92 ods. 1 a 93 ods. 3 ES treba vykladať v tom zmysle, že stanovy vydané verejnoprávnou profesijnou organizáciou na účel financovania reklamnej kampane organizovanej v prospech jej členov, prostredníctvom povinných účelových poplatkov určených na financovanie takejto kampane a uložených jej členom, nepredstavujú štátnu pomoc podľa týchto ustanovení, a to vtedy, ak je isté, že toto financovanie sa uskutočňuje z prostriedkov, s ktorými verejnoprávny subjekt v žiadnom okamihu nemôže voľne nakladať, nemusia byť Komisii vopred oznámené.

Štvrtá a piata otázka

42 Prostredníctvom týchto dvoch otázok sa vnútroštátny súd v podstate snaží zistiť, či je v rozpore s právom Spoločenstva, za okolností ako v konaní pred vnútroštátnym súdom, použitie holandského pravidla judikatúry o formálnej právnej sile príslušnými súdmi, na základe ktorého by týmto súdom nebolo umožnené opätovne preskúmať zákonnosť rozhodnutí HBA ukladajúcich žalobcom vnútroštátneho konania poplatky, za predpokladu, že stanovy na základe ktorých boli tieto rozhodnutia prijaté, boli použité v rozpore s článkom 93 ods. 3 Zmluvy.

43 Pretože z odpovede na prvú, druhú a tretiu otázku vyplýva, že stanovy HBA, ktorými boli zavedené poplatky na účely financovania spornej reklamnej kampane, nie sú súčasťou štátnej pomoci podľa článku 92 ods. 1 ES a nemusia byť Komisii vopred oznámené, treba konštatovať, že predpoklady, z ktorých tieto otázky vychádzajú, nie sú splnené. Z tohto dôvodu nie je možné na tieto otázky odpovedať.

O trovách

44 Holandská vláda a Komisia nemajú právo na náhradu trov konania, ktoré im vznikli v súvislosti s pripomienkami podanými Súdnemu dvoru. Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd.

Z týchto dôvodov

SÚDNY DVOR (prvá komora)

v prejudiciálnom konaní o otázkach predložených Hooge Raad der Nederlanden rozsudkom z 27. septembra 2002 rozhodol takto:

Články 92 ods. 1 Zmluvy ES (po zmene článok 87 ods. 1 ES) a 93 ods. 3 Zmluvy ES (po zmene článok 88 ods. 3 ES) treba vykladať v tom zmysle, že stanovy vydané verejnoprávnou profesijnou organizáciou na účel financovania reklamnej kampane organizovanej v prospech jej členov, prostredníctvom povinných účelových poplatkov určených na financovanie takejto kampane a uložených jej členom, nepredstavujú štátnu pomoc podľa týchto ustanovení a ak je isté, že toto financovanie sa uskutočňuje z prostriedkov, s ktorými verejnoprávny subjekt v žiadnom okamihu nemôže voľne nakladať, nemusia byť Komisii vopred oznámené.

Jann Rosas von Bahr

Silva de Lapuerta Lenaerts

Rozsudok bol vyhlásený na verejnom pojednávaní v Luxemburgu 15. júla 2004.

Tajomník

R. Grass

Predseda prvej komory

P. Jann